

nesa delší a bujnější schůzky při lampiónech a kytarách. —
Zlatou studni před střízlivou módní úpravou by měl
chránit sám Památkový úřad.

V. V. Štech V zamlženém zrcadle

Jako mnohým, byla i pro mne Unionka křížovatkou a vyhlídkou do světa, burzou a tržištěm nápadů a myšlenek, výpadní branou a školou. Byl to jakýsi pekelný kotel či cirkus výstředníků.

V jejím halasu střetávaly se generace a ideje už dlouho. Slyšel jsem od J. V. Myslbeka, že chodíval tam v sedmdesátých letech s Antonínem Wiehlem, Juliem Zeyerem a Miroslavem Tyršem, MUDr. Thomayerem a Alšem a zabývali se problémem národního umění. Barokní dům na rohu Perštýna a Ferdinandovy třídy — zbytečně zbořený —, jehož první poschodí zabírala, patřil rodině Braunerové. Dříve byla u něho, podle vyprávění Zdenky Braunerové, ještě zahrada s nějakou besídkou nebo pavilónem a pojily se k ní zkazky o nešťastné Zdence Havlíčkové, která žila jako sirotek v rodině politika dr. Braunera. Tam se prý odehrála jedna kapitola historie nešťastné lásky nešťastné „dcery národa“. Budova vypadala povetšele, do patra stoupalo se sešlapanými, a jak jsme říkali, teple zaplivanými schody a vcházelo se dvěma vchody. Onen přímý vedl přes místnost s kulečníkem buď do rohového salónu, nebo vlevo k dalšímu kulečníku a herně celkem málo obsazované. V největším salónu zasedali hodnostáři kolem několika stolků, z nichž markantně vystupoval onen s profesory. Dokud patřila kavárna Suchánkovi, velmi želel opuštěnosti herny a marně snažil se přetáhnout tam burziány z Café Français na Příkopě; myslím, že se mu to nepodařilo ani potom v Arku na rohu Hyberské

a Jezdecké ulice. Ani kulečníky neměly stálé obecenstvo vášnivých hráčů. Jen občas proháněli se kolem nich normální hosté ostatních prostor. Poměrně často bylo vidět s tágem Jaroslava Haška. Když dohrál partii, šel ke skřínce s Ottovým naučným slovníkem a zalistoval v něm. Jindy dal hlasovat, o čem má psát. Když kdosi navrhl „Piš o krokodýlu“, přijal a hned zpracoval dané téma. Poslal pikolu pro arch papíru, rozřezal jej na čtvrtky a potom pravidelným písmem plnil je až do poslední řádky, kdy rukopis už zaručoval celkovou hodnotu patnácti korun, takže mohl jít do redakce Práva lidu nebo jiného časopisu ještě před půl pátou, hodinou zavírání pokladen, a vybrat si zálohou příslušných deset korun, jež se vyplácely na rukopis takto objemný. Měl postaráno o večer. Mohl se vrátit případně do menších pokojů nad Ferdinandkou, do nichž vedl druhý vstup kolem kuchyně. Úzké pokojíky předurčovaly rozsazení a vytváření skupin z těch hostů, kteří klidně četli, a oněch, kdož pokládali časopisy a diskutovali. V onom prvním pravidelně sedával bývalý primátor a veliký sokol dr. Jan Podlipný a jiní horliví čtenáři, jako Antonín Macek, téměř hluchý, redaktor Rudých květů, básník, nadšenec a bibliofil. Ze skromných prostředků, vlastně pokradmo a bez vědomí rodiny nashromáždil obrovitou knihovnu snad s úplnou sbírkou obrozených tisků. Jeho druhem nejbližším byl J. Nováček, syn ředitele Zemského archivu, organizátor bibliofilů a prvních vydání Bezruč, mecenáš Vojtěcha Preissiga. Říkali jsme o něm, že je praštěný „weltformátem“. Organizoval totiž normalizaci časopisů a desetinné třídění knih. S těmito tichými muži snášeli se dobře muzikanti, profesori Trneček a Lachner z konzervatoře, i Rudolf Karel, jehož přiváděl Zdeněk Kratochvíl. Sem patřil odněpaměti Zdeněk Wirth, čtenář krajinských časopisů. Z levé kapsy tahal papírky, jež potom ukládal do pravé, popsané výstisky o památkách s topografickými údaji. Vznikalo tak moře zpráv dnes neocenitelných. Byla to příprava na knihy nikdy nenapsané, k nimž se po celý život chystal a ze kterých realizoval jen prozatímní publikace předmluv, přehledů a informativních nástinů. Myslím, že obrovitá rukopisná pozůstalost

Wirthova ještě dnes není úplně srovnána, natož zpracována, ačkoliv Ústav pro dějiny umění, jeho dědic, určil pro to zvláštního úředníka.

Wirth vlivně a s porozuměním přihlížel ke hluku v dalších pokojích, jež obsazovali od poledne do noci umělci všeho druhu. Za nimi následovali čeští židé a konečně šachisti. Mezi těmito hosty vyskytovali se všude studenti a jiní kandidáti existence, hodně anarchistů a Antonín Bouček, jenž ztělesňoval nadšení i neklid tohoto proměnlivého shromáždění, o němž je snáze říci, kdo do něho nepatřil, než vyčítat jména stálých příslušníků. Charakterizoval jsem je kdysi tak, že do Unionky nechodil F. X. Šalda ani Arnošt Procházka; jinak každý.

Její zařízení bylo bez ozdob a bez útulnosti, atmosféru museli dodávat hosté. Neutrální nábytek ji nerušil: stolky z černého mramoru, pohovky s červenými plyšovými potahy. V oknech byly stolky jen pro dva, kdežto u ostatních prostorů byla omezována jenom počtem dosažitelných židlí. Vzpomínám, že vyhlíželi jsme z těchto oken do protější Spálené ulice, na její tupý roh, kde byl Levintrův obchod s velocipédy, jež okázale ohlašovala vábivá silueta dekoltované dámy na bicyklu, k níž družila se tabule ohlašující sklad pian paní Benešové-Machainové. Dala Františku Kyselovi podnět, aby se vyptával sochaře Ladislava Beneše, úžasně dovedného a pohotového plastika a skvělého tanečníka šlapáku i trvalého příslušníka umělecké bohémy, na jeho rodinné souvislosti. Od té doby Beneš nepřestal se pro kavárenský a noční svět jmenovat jinak než Machajnem. Pod tímto jménem znali ho číšníci a široký okruh jeho přátel. Tento velenadáný pracovník, sochař celkem neintelektuální, výborný kamarád, měl však osud zcela nepitoreskní. V době druhé světové války zvláštní vlivy a zvláštní poměry — snad i žárlivost na Štursu a jiné — odtrhovaly ho od výtvarné společnosti a měnily kuriózně jeho jednoduchý světový názor. Neznám přesně detaily let, kdy se přestěhoval z Prahy do Častolovic a žil v blízkosti krajináře Antonína Hudečka. Nevím také podrobnosti jeho procesu po osvobození, slyšel jsem jenom z dálky o jeho konci, kdy žil zneuznaný, ze-

smutnělý a zahořklý, izolován od těch, kdož byli po léta jeho druhy. Viděl jsem jeho pozůstalost v zámku v Rychnově nad Kněžnou; bylo z ní smutno, sotva napovídala někdejší rozlet tohoto všeuměla, jehož dílem kromě desky B. Smetany na domě Hlaholu byla i alegorická figurka na kapotách aut Praha, vlastně redukce jedné ceny automobilových závodů, jichž Ladislav Beneš několik modeloval, vždy neuvěřitelně rychle. Byl plastik úžasně dovedný, nadaný jakousi celkovitou melodičností a tvarovou jistotou i životností. Doplatil těžce na pocit krivdy, živený zevně v bytosti dosti jednoduché, jež podlehla okolí.

Vracím se k zařízení, kolem něhož kupilo se často neurčité množství lidí od poledne až do noci. Strídali se, posedávali a vraceli, zcela v duchu obyčejů tamního lidu. Vystihuje to povzdech pronesený J. S. Macharem: „Takový krásný den. Slunce svítí, v přírodě všechno kvete — a já nemám na kavárnu!“ Opravdu tato výlučná společnost mluvila jiným nářečím a nesnášela tóninu nezasevěných přespolečných návštěvníků. Žila jako boží ptáci z půjček a z „kšeftů“. Mluvila skepticky a ironicky, milovala výstředníky, neuzavírala se žádné myšlence, nenáviděla však sektářství. Vcelku měla zbarvení odlišné od stálých společností jiných kaváren, od Tůmovky nebo Demínky, kde sídlili literáti a studenti různých odstínů. (Metro ještě neexistovalo.) Ale i do Unionky chodili studenti, obvykle ti s poněkud odchýlenými zájmy.

Ve hlučném houfu vynikalo několik postav sdružených přátelstvím buď ze školy, nebo rostoucím postupně ze společného úsilí a zájmů. To byl František Kysela, hlučný Jan Štursa, provázený bratry Kříčky, všemi milovaný V. H. Brunner, jenž byl posluchačem Akademie, z níž přicházel i jeho nerozlučný společník ze staroměstské reálky Eduard Schmidt, jenž ještě dlouho nebyl E. Bassem. Brunner, klidný a sličný, odpovídal na normální hovory obvykle rýmem, často neslušným. Prováděl drobná šibalství se stejným zájmem a klidem jako obscenní obrázky. Jenom oči mu svítily v bledém obličejí. Tehdy měnilo se už vzezření a smýšlení mladých umělců. Ztrácela se ro-

mantika dlouhých vlasů, kravat, kytar, malebných ateliérů. Vzrůstala civilní normalnost a programní obyčejnost kandidátů slávy. Nápadný byl vždy jenom Vratislav Nechleba zvláštním střihem tmavých šatů, cylindrem a růží, již trýmal v ruce. Úbor souhlasil se zatvrzelým staromistrovstvím, vtípem a povýšeností virtuosa. Do této společnosti patřil tichý a jemný lékař dr. Antonín Starý, jenž měl blízko i k okruhu Moderní revue, ale dobře a obětavě se snášel s výtržníky Unionky, s jejich životem v kraválu a houfu. Se Zdeňkem Kratochvílem, přítelem Brunnerovým, i Ladislavem Benešem. Zcela v duchu stálého zmatku, kde vedly se hovory od stolku ke stolku, přecházelo se, ačkoliv vrchní číšník, legendární Patera, chtěl, aby se četlo (válečný pokřik zněl: Čtème, vrchní jde!). K malířům patřil Václav Špála.

Přidružovali se i příslušníci jiného světového názoru, markantní figury, jakou byl Josef Čejka z Klatov, malíř, jenž studoval na pražské a vídeňské Umprum a měnil normální sedánky v sólové výstupy anekdotami, zpěvem i hrou na dudy. S ním nemluvalo se o umění, neřešily se problémy, jen poslouchaly se klatovské historie o význačných Němcích a Česích, o továrníku, jenž hlásal češství své rodiny napomenutím uděleným synovi: „Buď si Čech — to je krásná věc! Buď si třeba vlastenec, ale žádná prudkost v tom nesmí být!“ Tento muž odháněl prý lid sbíhající se k požáru jeho továrny: „Zpátky, lidičky. To je můj požár. Samý kouř a žádný plamen!“ Nebo vykládal dětské historie či vyvolával klatovským nářečím figury venkovských strýců s jejich drobnými příhodami. Nejmarkantnější byl v jeho podání domkář Bejbl: ze stráně na stránň žádal ho soused o radu, jak léčit nemocnou krávu, a odešel potom natřít podle předpisu „bemínko petrolínkou“. Přišel druhý den a zase volal přes údolí na orajícího Bejbla: „Ty, Bejble, mně ta kráva scípla!“ „I diť mně taky!“ zněla odpověď. Z Bejbla vznikl asi Spejbl, myslím aspoň, že profesor Skupa byl spolužákem Čejkovým na pražské Umprum, kde Čejka vyprávěl hodiny o svém Bejblovi a obveseloval tam stejně neúměrně jako v Unionce, u Petříků, u Brejšků a potom za války v Červené sedmě jako vypravěč

anekdot. Byl nápadnou částí bláznivého prostředí. Celou píseň složili o něm Štursa s Petrem Kříčkou: „Čejka přijel z Vídně, ubytoval se dost bídne, u Sirie věštyně, té svině“ atd., jež vykládala nějakou neshodu Čejkovu s muzikanty. „Radši chodíval do Nizzy, tam ho zbili hudebníci, s nima jeden inženýr. Nos rozbili, držku vpůli — to nám udělali kvůli, u Petříků slavi smír.“ Píseň líčila jeho život: „Na večeri k Brejškům pílí, piva se tam naleje, splachuje ty pomeje. K Petříkovům jde pak dále, než tam ale sláva jeho nevzejde. Ač bavíval realisty, vyhozen od moralisty, poněvadž řval Pé Er Dé.“ Tak nějak zněla tato zkazka, a nebyla jediná o událostech společnosti z Unionky, do níž patřili umělecky jinam příslušní J. Hašek a Josef Lada. Ti příslušeli tenkrát do okruhu Humoristických listů, redigovaných Josefem Skružným za nemalých nesnází rodinné cenzury u Vilímků i s příslušným zřetelem k možným odběratelům, frizérům, hasičům a jiným povoláním, která by mohla být uražena vtípem. Ani o tchyních se nesmělo psát, když se jí stala paní Vilímková.

Tehdy nerozluční Hašek a Lada byli ztracené existence, žijící z ruky do úst a z jakékoliv práce. Lada, jenž znal všechny svízele redigování, neboť sloužil v humoristických časopisech od piky, říkával, že není nových vtípů. Každý rok vzniknou dva tři nové. Je nutno přešívát a nově barvit staré, těžené ze soustavné prohlídky starožitných ročníků cizích časopisů. Svět zvířat, České slovo, časopis Neruda byly jen zastávkami pouti jednookého malíře, jenž setrval krátký čas na uměleckoprůmyslové škole a který výtvarně se učil prohlížením humoristických časopisů knihovny Akademického domu. Probíral ročník za ročníkem: Simplicissimus, Le Rire i vídeňskou Muskete, studoval Rabiera, Jossota, ale také Stroffa a Šnajberka. Inspiroval ho humor i obrazy Tůmových historek Z českých mlýnů. Kromě Alše, jenž byl jeho prvním a nejhlubším inspirátorem; tak vypracovával se ke srozumitelné výrazové mimice a organické dějovosti. Řezal zpočátku sám své ilustrace do linolea, aby ušetřil vydavateli Nerudy náklad na štočky. Živořil a bohémčil s Haškem jako jeho jediný intimní přítel po pražských nájemních bytech.

Ale vnitřně vracel se stále do Hrusic a rozpomínal se na své mládí, nacházeje kromě řemeslnosti i poezii českého venkova. Z periferní existence vyvedl jej první Václav Tille, pohádkář, jenž sedal s ním a s malířem Panuškou ve vinárně U chlupaté valdhorny v Křemencově ulici. Dostával se z papírové plošnosti dosti těžce, stejně jako Hašek, jehož pamatuji ještě jako vlastenečícího básníka a jako kamaráda Ladislava Hájka Domažlického, redaktora Světa zvířat a druha Karla Viky. Jeho auditivní talent měl úžasný sluch pro kecanice a vejšplechce, jimiž nastavoval stránky historií psaných bez starosti o souvislý děj. Tento zlomyslník, podivný muž, jenž byl sám si středem vesmíru, byl sečtělý, nikoliv vzdělaný. Z Dickensových Pickwicků a z autostylizace vytvořil Švejka, jedinečnou postavu bez vnitřní konstrukce a bez plastické soudržnosti, zato stále reagující nějak bez hranic a zábran, přitom s hnutími slovanské nekočnosti. Naivnost prvotního vidění pojila se s rysy geniality, ačkoliv literatura jeho neměla proporce ani důslednost v rytmu. Zvěčňovala zato vtípy a nápady prostoduchý humor, jenž mění se od stránky ke stránce; a autor líčí ve Švejkovi vlastně sama sebe. Nebylo příjemné posedat s Haškem, ačkoliv jsme si všichni s ním tykali. František Langer byl asi první, kdo uznával podivnou živelnost, žvanivost, všetečnost, stále rozpoutávané bez ohledů k důsledkům. Jeho plnokrevnou lidovost, nazírající svět z přízemních prvotních pudů. Dovedl s ním, jako s každým, zacházet František Kysela. Vydržel, když zpíval nemožným hlasem píseň o generálu Windischgrätzovi, kterou pěl v kavárně u Petříků. Vzbuzoval důvěru lidí, kteří se mu svěřovali, ačkoliv je uváděl do situací ne zcela příjemných: Proč si netykáte? Znal lidi a jejich nejslabší místa, manipuloval jimi, a sám skrýval pečlivě svůj vnitřní život. Ale byl generózní, ať přišel kdokoliv o půjčku, vytahoval všechny peníze z kapsy, otevřel dlaň, vezmi si, kolik chceš. Pro bystrost, vtíp a znalost lidí ovládl vždy situace a snášel i lidi ostatním nepříjemné.

Mezi návštěvníky Unionky vyskytoval se jednu dobu Emanuel šlechtic z Lešehradu, literát patřící kdysi do okruhu Moderní revue. Nechleba maloval za sto korun jeho paní, dnes

v Národní galerii (Dáma s růží). Obdivoval „svého“ malíře a oblíbil si nevázanou společnost kavárny, zcela opačnou jeho životnímu systému. Vydával u Hynka Pestrou knihovnu, jejíž obálku nakreslil Brunner, a tomuto nakladateli redigoval také beletristickou přílohu Pařížských mód. Tam vyšla jeho báseň, připsaná Vratislavu Nechlebovi. Pamatuji si z ní jen slova „přítelova zlatá hlava“. Báseň vyvolala vzrušení a rozhořčení. Zástup se usnesl: To si nemůžeš dát líbit! Pikolo šel pro dopisní papír a Kysela psal, co diktoval dav, hlava na hlavě, lidé na židličkách a ostatní kolem namačkaní tvořili houf, z něhož vylétala hrubá i sprostá slova, jak komu právě napadla. Vzrušení a soustředění bylo takové, že nikdo si nepovšiml, že do místnosti vstoupil Jaroslav Kvapil, jenž se zájmem pozoroval a poslouchal. Konečně připomněl Řepinův obraz donských kozáků, kteří píší výhružný list nevíme kterému sultánovi. Když do dopisu přisypán popel z cigaret a přidány ještě jiné objekty, sirky a kus vaty, bylo psaní, jež nemělo být anonymním, odesláno. Nevím datum, jenom to, že šlo v té době o aféru anonymních dopisů, které dostávali Kvapil, Šalda, Růžena Svobodová a osobnosti pražské společnosti. Byly surové a sprosté, někde ozdobené obscenními kresbami — jako se stalo literátu, jenž poslal svoji fotografii s uctívou dedikací pražské slečně. Psaní rozčilovalo, pátralo se po původci uzavřených dopisů i otevřených pohledních listků, přicházejících ze vzdálených končin ciziny, popsaných hanlivými klepy o osobách dlejších právě v cizině. Teprve později se zjistilo, že dopisnice z ciziny mají texty psané přes původní neškodná sdělení, jež byla vygumována. Z nemožných dat razítek a z bydlíšť adresátů soudilo se, že původcem může být jen poštovní úředník z vlakové pošty. Aféra přešla do tisku, měla ohlas v okruhu Moderní revue, stala se předmětem pátrání a úředního řízení i měnících se dohadů o strůjci nenormální a nechutné korespondence. V této době přišel Lešehrad ke Kvapilovi, kolem něhož psaní stále chodila, a hlásil, že anonyma zná — že je to František Kysela, a předložil psaní, kde Kvapil našel zmínku i o sobě: „Je tady pak dramaturk a také říká, že s...“ Vzpomněl na hlučnou scénu a pokoušel

se uchlácholit rozlíceného básníka a vyvrátit tvrzení, že Kysela je strůjcem oněch hanopisů.

Výsledkem šprýmu bylo, že Unionka a její výlučná společnost přišla o jednoho návštěvníka, jenž mluvil jiným nářečím a jako nezasvěcený nesnášel její hlučné výstřednosti, kterým už zvykli pravidelní hosté blízkých stolů. Těm nevadilo, když Štursa položil nohy na stůl, aby pyšně ukázal anglické boty walkover, za něž dal neslýchanou částku dvaceti korun. Halasu a řádění zvykli číšníci, hluk nevadil Zdenku Wirthovi v popisování papírků. Kavárna snesla extempore Čejkova i příšerný zpěv Haškův. Náš rámus nevadil ani Beneši Knüpfervovi, jenž na konci života po návratu z Říma domů, kde našel cizí svět, mlčky sedával a přihlížel a poslouchal mládež, hádající se o věci jemu už nepochopitelné.

Výstřednická společnost zabydlela i měšťanskou restauraci U Brejšků ve Spálené ulici, známou hlavně venkovskými svatebními hostinami. Z nich povstávaly „malé domácí večere“ (nebo „co má Brejška od včerejška“). Za třicet haléřů byla polévka, pečeně, káva nebo sýr. Obsazovali jsme přízemní místnost, jež byla od let sídlem hádankářů vedených J. V. Rychtaříkem. Ti snesli Kříčkovu prohlášení, že hádankářství je činnost obludující. Chodili jsme do kuchyně za šéfem, obrovitým otcem Brejškou, jemuž Kysela říkal „český Ivo“, a asistovali hodinám angličtiny, jež Brejška dával pikolíkům. Těmto návštěvám v kuchyni se říkalo „silit si nervy“; otec Brejška nám říkal: „Mé zlaté děti!“ Houf táhl potom do Petříkovy vinárny na Perštýně, byl to prý bývalý kněz, potom pravomyslný. Společnost namačkaná kolem velkého stolu, rozmnožovaná příslušníky jiných táborů, světoběžným spisovatelem Kudějem a druhý Haškovými, zpívala, řečnila a nadávala, dokud morální vinárník neprohlásil konec. Měl dobrý vliv už tím, že zakázal karty, jistotu dobu vášnivě hrané a udržované většinou „cestující pětikorunou“, o níž se už nevědělo, komu původně patřila. Půjček i výpůjček bylo i jinak hodně a dobrácky vrchní Unionky čekal i po léta značné sumy — říkalo se, že financoval v Paříži hvězdáře Štefánika. Vinárna ve dne solidní měnila večer vzhled

i ducha. Stále se zpívalo: ti, co měli hlasy, i ti ostatní, a zásoba písniček byla nevyčerpatelná. Patřily nějak k našemu světovému názoru; stále ve mně znějí.

Hned vedle vinárny, u Medvídků, bylo poslední útočiště kdysi populárního Leopolda Šmída, autora Bataliónu, scény z pražského podsvětí, v němž pohyboval se zkrachovaný advokát a poslanec dr. Uher. Šmídova dcera Cilka byla jednu dobu primadonou Národního divadla. Houf z Unionky markýroval obecenstvo v šantánu, jenž zbyl z přechetných kdysi zpěvních síní, u Lhotků v bývalém Bergrově domě na rohu Vodičkovy ulice, kde vystupovali „ti, co zpívají písně nové, oba bratři Hartmannové, ti až jednou budou chtít, do nebe je nesmí vzít“. Ve Štěpánské byl dvorní pivovar, hned za restaurací U Primasů, kde vládl Herman Zefi, a nemýlím-li se, Jára Kohout. Pořič měla Rozvařilovy, zpěvní síň U Bucků a U Labutů či Labutě; tady organizoval Walter Cockl, německý malíř z Akademie, první kabaret. Začínal tu Eda Kartáčník s nevelikým zdarem svoji divadelní dráhu. Zde ho Cockl pokřtil podle hlasu na Basse. Podnik U Medvídků jen živořil, což nám nevadilo, a poslouchali jsme denně Šmídovu parodii Mlynář a jeho dítě. Kysela napovídal účinkujícím na jevišti, když popletli text, — znal jej z paměti. Pak zbýval ještě Montmartre v Řetězové ulici, podnik bývalého zpěváčka Waltnera, doplněný do výraznosti číslníkem Hamletem, bývalým hercem, a číslníci „Revoluci“, kteří první tančili tango jako senzační číslo. Tam chodili i Němci, zvláště Kisch, a ovšem Jaroslav Hašek, jenž extemporoval celé výstupy; když poznal v lokále „tajného“, obsírně a hlasitě vykládal o drezúře policejních psů. Promíšená společnost rozházela se pozdě, pokud povolání nenutilo k časnému vstávání. Rozkládala se do skupin a skupinek, ty měly odbočky a pěstovaly i jiné vztahy, dosti daleko od přírody a normálního života. Rozšiřovala se o další členy; František Langer přivedl Antonína Matějčka, který tenkrát horoval pro Otakara Štáfla, příslušníka jiné umělecké pevniny, a pyšnil se doma nábytkem, jež sám ozdobil vypalovaným národním ornamentem. Ale měnil se rychle. S Langrem patřil jednak do Společenského klubu Slávie, jenž

sídlil u Štajgrů a byl zajímavým pokusem o koncentraci realistické strany. Oba připojovali se k nedělním vycházkám do pražského okolí, jež organizovali Janák s Vl. Hofmanem.

V zimě chodili jsme po studentských bálech, účastnili se večírků uměleckoprůmyslové školy, hereckého Karnevalu umělců a Matičního maškarního plesu. Studenti měli všude volný vstup, takže stačil kapitál čtyřiceti haléřů na šatnu a odměny za otření bot pěších přichozích na Žofín, kde se o plesech neplatilo mostné. Jindy jsme společně chodili tancovat po pražských lokálech, vycházeli o nedělích do hostinců v okolí Prahy, na Klamovku, do Podhoře, do Zátíší, na Šatovku, také k městu Slanému, do žižkovské Deklarace i do Apolla na náměstí Fügnerově. Já, vždy nešikovný, spíše jsem přihlížel a občas kazil čtverylky drobného lidu, vojáků a krámských, jež hudba a tanec měnily v graciézní rytmické bytosti. Zvláště Hofman byl člověk přírodní, prostý a lidově chytrý. Mné prostota chyběla, žil jsem vlastně daleko od původních vznětů, nedovedl se připojit. Oživoval jsem až na zpátečních cestách, kdy se diskutovalo a dále uvažovalo, štípal se vlas na čtyři díly.

Hledali jsme, jak spojit nutnosti nového života s dědictvím minulých století. Bez programu a manifestace vznikalo cosi, co bych nazval světovým názorem Unionky, jenž se lišil v mnohém od pravd, hesel a proudů jinak vyznávaných. Vrostl jsem do společnosti, která vznikala na protějším břehu mého původního rodinného prostředí, a odcizoval se zásadám otcovým. Nebylo snadné udržet se v tomto prostředí, přece však považovali mne za svého, ačkoliv se dívali s odporem na Máj a vycítali Štursovi, že tam reprodukoval k jakési mé reportáži či medailónu, jež jsem tam — jako první — o něm napsal. Záhy už nepotřebovali honoráře za linky, konečky a obálky, a rozbíhali se i ustalovali u větších úkolů.